

BILAG I

Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Forvaltningsplan for bæver indeholder retningslinjer for forvaltning af den strenge beskyttelse af bæveren i Danmark. Bæveren er listet på habitatdirektivets¹ bilag II "Dyre- og Plantearter af fællesskabsbetydning, hvis bevaring kræver udpegning af særlige bevaringsområder" og bilag IV "Dyre- og Plantearter af fællesskabsbetydning", jf. habitatbekendtgørelsens² bilag 5 og bilag 7.

Forvaltningsplanen for bæver vil afløse forvaltningsplanen for Bæver i Danmark, der blev udgivet i 1998 af Miljø- og Energiministeriet og Skov- og Naturstyrelsen.

Den første forvaltningsplan blev udarbejdet forud for, at der i 1999 blev truffet afgørelse om at genindføre bæveren i Danmark. Bæveren havde da været udryddet i den danske natur i ca. 2500 år. Formålet med forvaltningsplanen (1998) var at understøtte bæverens etablering og integration i den danske natur.

Samtidig med afgørelsen om at genindføre bæveren i 1999 blev der givet tilladelse til at udsætte 18 bævere i det statsejede skovområde Klosterheden. Som forudsætning for udsættningstilladelsen meddelte det daværende Ringkøbing Amt dispensation til ændring af tilstanden i alle naturtyper, beskyttet af naturbeskyttelseslovens³ § 3 i Klosterheden. I 2009-11 meddelte Skov- og Naturstyrelsen tilladelse til udsætning af i alt 23 bævere i Arresø og søens opland, og Halsnæs, Hillerød og Gribskov kommuner i Nordsjælland meddelte dispensation til ændring af § 3 beskyttede naturtyper i udsættingsområderne.

Bæveren har siden udsætningen i 1999 spredt sig til flere vandløbssystemer i Jylland, og det er skønnet, at bestandstørrelsen er ca. 240-270 individer. Bæveren har derimod kun i begrænset omfang spredt sig på Sjælland efter udsættingerne i Nordsjælland og vil formentligt næppe nå en bestandstørrelse på 200 individer før ca. 2045. Det er vurderet, at bæveren endnu ikke har opnået gunstig bevaringsstatus i Danmark.

Formålet med forvaltningsplanen er at beskrive grundlaget og retningslinjer for den fremtidige forvaltning af bæveren, sådan at bæveren kan opnå og fastholde gunstig bevaringsstatus i både den atlantiske og kontinentale biogeografiske region i Danmark. Forvaltningsplanen indeholder information og vejledning, herunder retningslinjer for hvorledes visse af bævernes påvirkninger af bl.a. vandløbssystemer og vandløbsnære områder kan modereres uden at hindre eller forringe mulighederne for at opnå og fastholde gunstig bevaringsstatus.

- *I hvilket omfang planen kan danne grundlag for projekter og andre aktiviteter med hensyn til beliggenhed, art, størrelse og driftsbetingelser eller ved tildeling af midler.*
Bæverens aktiviteter, særligt bygning af dæmninger, kan skabe ændringer i de vandløbssystemer, som bæveren etablerer sig i. Dæmningsbyggeriet kan således skabe mere variation – flere småsøer i et vandløbssystem, men også forårsage oversvømmelser på vandløbsnære arealer og hindre passage for visse fiskearter.

Forvaltningsplanen indeholder retningslinjer for hvilke typer af dæmninger, der kan gribes ind overfor, herunder fjernes, som led i vandløbsvedligeholdelsen – og hvilke typer af (afskrækkende) foranstaltninger, der kan etableres i eller ved et vandløb for at tilskynde bævere til at undlade at etablere sig i området, uden at tiltagene vil være i strid med den strenge beskyttelse af bæveren - og hvornår, der skal søges om dispensation fra den strenge beskyttelse. Forvaltningsplanen indeholder også oplysninger om, hvilken bistand private lodsejere kan få fra Naturstyrelsen til at gennemføre

¹ Rådets direktiv 92/43/EØF af maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter

² Bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

³ Lov om naturbeskyttelse, jf. bekendtgørelse nr. 240 af 13. marts 2019, med senere ændringer

disse tiltag, når bæverens aktiviteter kan forårsage erhvervsøkonomiske tab eller skade på infrastruktur, bygninger, kulturarv og/eller anden beskyttet natur.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet. Muligheden for helt eller delvist at fjerne dæmninger benyttes kun når det ikke har væsentlig betydning for bæverens beskyttelsesstatus, og når det begrænser eventuelle negative virkninger for andre beskyttede arter og naturtyper eller kan forårsage skade på erhverv, ejendomme, infrastruktur, bygninger eller kulturarv.

- *I hvilket omfang har planen indflydelse på andre planer eller programmer, herunder også planer og programmer, som indgår i et hierarki –*

Indflydelse på planlægning for arealanvendelsen

Forvaltningsplanen giver mulighed for regulering af bæverdæmninger af hensyn til bl.a. infrastruktur og giver dermed mulighed for at kommune- og lokalplaner kan gennemføres i tilfælde hvor bæverdæmninger kan skabe problemer i forbindelse med f.eks. byudvikling og vandafledning fra bebyggede områder.

Indflydelse på vandplanlægning

Det fremgår af forvaltningsplanen, at vandplanlægningens ”miljømål om god økologisk tilstand ikke indebærer en pligt til at bekæmpe naturlige forhold som f.eks. bæveropstemninger, saltvandsindtrængning, naturlige slyngninger af vandløb eller andre tilsvarende ikke-menneskeskabte ændringer eller at foretage afværgeforanstaltninger. Dette er også tilfældet, hvis sådanne naturlige forhold fører til en ændring af et vandløbs aktuelle økologiske tilstand.”

Det fremgår også af forvaltningsplanen, at bævere ikke kan reguleres på nuværende tidspunkt, men hvis overvågning bekræfter den estimerede bestandsudvikling, vil det være muligt at tage mere vidtgående forvaltningstiltag i anvendelse i Jylland – f.eks. aflivning eller flytning. Bævere kan heller ikke permanent hindres i at etablere sig i eller flyttes fra et vandløbssystem, medmindre der er tungtvejende grunde som hensyn til infrastruktur, kulturarv, anden strengt beskyttet natur; i så fald skal bæverne finde andre egnede levesteder – eller et sådant skal findes til dem.

Det følger heraf, at når bævere etablerer sig i et i vandområdeplanerne målsatte vandløb, kan det indebære, at de kvalitetselementer, der konstituerer god økologisk tilstand, skal tilpasses de naturlige ændringer, der følger af bæverens tilstedeværelse i vandløbet. Det kan indebære, at miljømålet for fisk skal justeres i enkelte målsatte vandløb, hvis bæverens tilstedeværelse indebærer etablering af dæmninger, der hindrer fri passage for de fisk/den fiskeyngel, der er afgørende for målopnåelse i det konkrete vandløb.

Ændring af miljømålet for kvalitetselementet ”Fisk” i konkrete målsatte vandløb vil have betydning for hvilke indsatser, der skal eller kan fastsættes for at opnå og fastholde god tilstand i dette vandløb.

Det er ikke muligt på det foreliggende faglige grundlag at vurdere, i hvilket omfang målsatte vandløb og dermed vandplanlægningen for sådanne målsatte vandløb vil blive påvirket af tilstedeværelsen af bævere som beskrevet ovenfor. Det faglige grundlag giver på nuværende tidspunkt heller ikke mulighed for at vurdere, hvor mange af de målsatte vandløb, der potentielt vil blive påvirket. I konsekvens heraf er det ikke muligt at vurdere betydningen for den samlede bestand af vandrefisk i de danske vandløb af de mulige ændringer i vandplanlægningen for vandløb som følge af forvaltningsplanen. Dette skal i øvrigt ses i sammenhæng med, at bæveren i vidt omfang har positiv virkning på anden form for biodiversitet end ørred og andre vandrefisk.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning. Forvaltningsplanen ændrer ikke på, at bæveren er tilstede i den danske natur, og at den strenge beskyttelse sætter begrænsninger på bl.a. plejen af vandløb. Forvaltningsplanen sætter rammer for, hvornår der kan iværksættes

afværgeforanstaltninger, som begrænser uønskede virkninger af bæverens tilstedeværelse – f.eks. hvor der er hensyn til anden beskyttet natur og fauna.

Planens relevans for integreringen af miljøhensyn specielt med henblik på at fremme bæredygtig udvikling.

Bæver er en økologisk nøgleart, som skaber naturlig dynamik og bedre livsbetingelser for en række andre arter samt forbedring af vandkvaliteten i mange vandløbssystemer og vådområder. Lokalt kan der dog være sårbar natur, som bliver oversvømmet eller arter, som forhindres i at vandre i vandløbene på grund af bæverens aktiviteter. Forvaltningsplanen skal sikre, at bæveren får gunstig bevaringsstatus i Danmark og samtidig begrænse de negative virkninger af bæverens aktiviteter.

Bæverdæmninger kan dæmpe vandstandssvingninger og bidrage til tilbageholdelse af vand i øvre dele af vandsystemerne ved kraftige regn. Derved bidrager bæverens uforstyrrede aktiviteter til klimasikring for nedstrøms arealer.

Bæverens dæmninger kan dog også have den modsatte effekt for opstrøms arealer, f.eks. i forbindelse med større åløb og kanalsystemer nedstrøms byer. Her kan dæmninger medføre oversvømmelser af de vandløbsnære arealer opstrøms dæmningerne; i så fald er det muligt for private lodsejere at få bistand fra Naturstyrelsen til indgreb over for bæverens dæmninger.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning. Planen ændrer ikke på det faktum, at bæveren er en del af den danske natur og er strengt beskyttet, men planen giver mulighed for at begrænse eventuelle uønskede virkninger af bæverens aktiviteter.

- *Miljøproblemer af relevans for planen*

Den økologiske kvalitet i de ferske vandmiljøer

Hvis ældre dæmninger fjernes helt, kan der frigives bundslam fra dammen oven for dæmningen, som bl.a. kan påvirke gydebanker nedstrøms dammen med tilsanding. Gentagne fjernelse af dæmninger kan give svingende vandstand opstrøms dæmningerne og give forøget nedbrydning af brinker og dermed øget sandvandring.

Bæverens aktivitet kan dertil have positiv effekt på vandmiljøet ved tilføre mere dødt ved og dermed give insekter i vandløb flere skjul og fødemuligheder.

Påvirkning af fiskebestandenes størrelse og sammensætning i de danske vandløbssystemer

Bæverens aktiviteter kan dog nogen steder have en negativ betydning for fiskebestandene. Da bævere bygger dæmninger i vandløb, kan deres forekomst forringe passagemulighederne for optrækkende gydefisk på vej fra havet og større søer til gydepladserne i vandløbene. Nogle fiskearter, som f.eks. snæbel eller helt, kan få problemer ved selv ganske små spærringer, mens andre, som f.eks. laks, kan passere større spærringer, afhængigt af spærringens udformning. Fiskearter som lampretter og ål har dog formentlig ikke de store problemer med at passere bæverdæmninger.

Desuden kan bæverdæmningerne og de opståede sødannelser opstrøms herfor give forringede passagemuligheder for nedtrækkende småfisk (smolt) af laksefisk (primært ørred og laks), der trækker fra vandløbene mod havet og større søer i det tidlige forår.

Endelig kan bæverdæmninger skabe en opstuvningszone i vandløbet opstrøms dæmningen, med ringe strøm og blødbundede forhold, som kan gøre eventuelle gydepladser for laksefisk (ørred og laks) på disse strækninger uanvendelige for fiskene og dermed medføre en reduktion af fiskebestandene.

DELKONKLUSION: Planen sætter rammerne for, hvordan og hvornår der kan iværksættes afværgeforanstaltninger til at begrænse virkningerne, hvor de vurderes at have væsentlig betydning for anden fauna som f.eks. vandrefisk. Planen har en positiv betydning, når der er tale om særligt beskyttede vandrefisk, hvor planen sikrer mulighed for at fjerne bæverdæmninger, der hindrer passage. Planen kan have en negativ betydning for øvrige vandrefisk, hvor mulighederne for afværgeforanstaltninger over for bæveren er begrænsede.

- *Planens relevans for gennemførelsen af anden miljølovgivning, der stammer fra en EU-retsakt (f.eks. planer og programmer i forbindelse med affaldshåndtering eller vandbeskyttelse)*

Planen skal understøtte opnåelse og fastholdelse af god bevaringsstatus for den strengt beskyttede art bæveren i Danmark.

Planen vil påvirke vandplanlægningen for de målsatte vandløb i Danmark, se ovenfor.

- DELKONKLUSION: Ingen væsentlig betydning, da planen sætter rammerne for, hvordan de negative virkninger af bæverens tilstedeværelse kan begrænses.
- SAMLET delkonklusion for hele afsnittet: Planen har samlet set ikke negativ miljøvirkning. Bæverens tilstedeværelse vil de fleste steder bidrage positivt til naturlig dynamik og øget biodiversitet. Planen sætter rammerne for, hvordan eventuelle negative virkninger af bæverens tilstedeværelse kan begrænses.

Miljøforhold, herunder arter og områder, som vurderes at kunne blive væsentligt berørt

I dette afsnit gennemgås forvaltningsplanen for bæver i henhold til miljøvurderingsloven § 10, jf. bilag 3, nr. 2.

- *Kort beskrivelse – herunder ”nul-alternativet”*
Planen er en videreførelse af hidtidig praksis, hvor Naturstyrelsen løbende har foretaget hel eller delvis fjernelse af bæverdæmninger for at begrænse de skader og konflikter de kan give. Bæverbestanden er i fortsat udvikling både i antal og udbredelse, hvilket løbende skaber flere konflikter. I takt med at bæveren opnår gunstig bevaringsstatus, giver planen mulighed, for at der tages flere midler i brug for at begrænse de konflikter, bæverens aktiviteter kan skabe, herunder flytning eller aflivning af bævere for at undgå uønsket dæmningsbyggeri i nogle områder.

DELKONKLUSION: Ingen væsentlig negativ betydning

- *Beskriv hvilke arter som vurderes at blive væsentligt berørt af de aktiviteter, som bæverforvaltningsplanen lægger op til, der kan foretages efter konkret vurdering, og hvordan disse arter berøres*
Bæverforvaltningsplanen lægger op til, at der kan tages flere midler i brug for at modvirke de gener som bæverens udbredelse vil medføre. Således kan dæmninger fjernes eller helt blive forhindret bygget.
Arter som f.eks. isfugl og flagermus, padder, vandnymfer og guldsmede samt vednedbrydende svampe og insekter har glæde af bæverdæmningerne, der giver fødemuligheder og levesteder. Tilsvarende har meget fiskeyngel glæde af de øgede fødeudbud. Disse arter kan blive negativt påvirket i forbindelse med en fuldstændig nedbrydning af en dæmning. Dette gælder også, hvor bundslam fra en bæverdæmning bliver skyllet ud og bevirker tilstopning af gydebanks, og hvor strømhastigheden aftager i gydebanks oven for bæverdæmninger.

I Danmark forekommer flere arter af vandrefisk som f.eks. havørred, laks, stalling, snæbel, helt, ål, havlampret, flodlampret m.fl., som i flere stadier af deres livscyklus har behov for at kunne vandre imellem vandløbene og havet. Nogle af disse arter er særligt beskyttede i henhold til habitatdirektivet. Det gælder f.eks. snæbel, laks, havlampret, flodlampret. Nogle vandrefisk, fx snæbel, stalling og helt, har problemer med at passere selv mindre opstemninger i vandløb, mens andre arter, som f.eks. laks og havørred, kan passere større opstemninger. Arter som f.eks. ål og lampretter har formentlig ikke væsentlige problemer med at passere bæverdæmninger. Arter med passageproblemer vil derfor have gavn af en hel eller delvis nedbrydning af dæmninger i perioder, hvor fiskene vandrer.

Snæbel er ligesom bæver beskyttet af habitatdirektivet bilag IV og stærkt truet, medens bæveren er på vej til at opnå gunstig bevaringsstatus. Hensynet til beskyttelse af bæveren vil derfor som udgangspunkt vige i forhold til hensynet til beskyttelse af snæblen. Havørred er ikke omfattet af habitatdirektivets strengeste beskyttelse og er en art, som det er tilladt at fiske både erhvervsmæssigt og ved lystfiskeri. Forvaltningsplanen gør det dog muligt at foretage afværgeforanstaltninger, så længe det ikke påvirker bæverens bevaringsstatus – f.eks. hvor der er tale om pressede oprindelige bestande af havørred eller laks.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet.

- *Beskriv de naturtyper/områder som vurderes at blive væsentligt berørt af de aktiviteter som bæverforvaltningsplanen lægger op til der kan foretages efter konkret vurdering, og hvordan disse berøres*

I de vandløbssystemer, hvor bæveren har været i en længere periode, vil bæverdæmningerne skabe nye naturtyper (moser, våde enge m.v.). Ved fjernelse af dæmninger kan disse naturtyper tage skade. Dette vil dog indgå i vurderingen om, hvorvidt en dæmning skal fjernes. Omvendt kan regulering af en dæmning modvirke oversvømmelse og dermed ødelæggelse af sårbare naturtyper som kildevæld, fattigkær o.l.

DELKONKLUSION – Ikke væsentlig indvirkning på miljøet. Forvaltningsplanen giver mulighed for at vægte de forskellige naturinteresser mod hinanden og foretage afværgeforanstaltninger for at begrænse eventuelle skadelige virkninger af bæverens aktiviteter.

- *Kendetegn ved indvirknings sandsynlighed, varighed, hyppighed og reversibilitet*
Sandsynligheden for at det er nødvendigt at foretage indgreb og varigheden af disse vil stige i takt med bæverbestandens udvikling hen mod gunstig bevaringsstatus. Det skyldes, at en øget bæverbestand vil medføre flere bosteder og derfor flere dæmninger i flere vandløb og dermed sandsynligvis flere konflikter i forhold til intensiv arealanvendelse, bebyggede områder, infrastruktur, kulturarv og beskyttede naturtyper og andre beskyttede arter. Det kan således blive nødvendigt med gentagende reguleringer over en længere periode. Dermed er den regulering, der foretages, ikke irreversibel.

- DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet.

- *Indvirkningens kumulative karakter*
Ikke relevant

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet

- *Faren for menneskers sundhed og miljøet (f.eks. på grund af ulykker)*
Ikke relevant
- DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet
- *Indvirkningens størrelsesorden og rumlige udstrækning (det geografiske område og størrelsen af den befolkning som kan blive berørt)*
Planen giver mulighed for at regulere dæmninger og dermed modvirke skader i hele landet. F.eks. kan dæmninger nedstrøms større byer, som ligger ved vandløb, give store problemer med oversvømmelser af byerne ved kraftig regn. Planen giver mulighed for at fjerne sådanne dæmninger, også hvis de er primære dæmninger, inden eventuelle skader sker. Planen er således med til at hindre bæverens indvirkning på sit omgivne miljø.

Det vurderes ikke, at der er risiko for at en større personkreds kan blive berørt negativt i forbindelse med regulering af bæverens færden ved fjernelse af dæmninger.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet

- *Værdien og sårbarheden af det område, som kan blive berørt som følge af:*
 - *Særlige karakteristiske naturtræk eller kulturarv*
 - *Overskridelse af miljøkvalitetsnormer eller – grænseværdier*
 - *Intensiv arealudnyttelse*
 - *Indvirkningen på områder eller landskaber, som har en anerkendt beskyttelsesstatus på nationalt plan, fællesskabsplan eller internationalt plan.*

Forvaltningsplanen giver mulighed for at regulere bæverens aktiviteter i hele landet. Der vil derfor i blandt være områder, som har særlige karakteristiske naturtræk eller kulturarv. Normalt vil bæverens aktiviteter bidrage positivt til natur- og kulturlandskaber, som får større variation, og dæmningerne er med til at ilte og rense vandet i åerne.

Samtidigt giver planen mulighed for at begrænse bæverens aktiviteter, hvor disse kan have negativ indflydelse på kulturarv (f.eks. bygninger), landbrugsarealer eller beskyttede naturtyper, som ikke tåler oversvømmelse.

Ved vurderingen af, om forvaltningsplanens afværgeforanstaltninger skal iværksættes og intensiviteten af disse, vil værdien og sårbarheden af det relevante område være en del af afvejningen. Således vil der ske hurtigere og mere intensiv regulering, hvis områder med høj værdi og sårbarhed er udsatte.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet

- SAMLET delkonklusion for hele afsnittet: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet

Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Generelt handler regulering af bæverdæmninger om at begrænse negative indvirkninger på miljøet og anden natur – jf. ovenstående eksempler.

DELKONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet

Overvågning

NOVANA overvågning omfatter overvågning af bævere, hvor både antal og udbredelse bliver registreret. Vandløb og søer indgår også i NOVANA-overvågningen, hvor både vandkvalitet og forekomst af arter bliver registreret. Tilsvarende omfatter overvågningen en række andre arter som påvirkes af bæverens tilstedeværelse f.eks. flagermus. Naturtyperne indgår i kommunernes overvågning af § 3 arealer og i NOVANA-programmet.

Ikke-teknisk resumé

Bævere er blevet en del af den danske natur, hvor den gennem bygning af dæmninger skaber en naturlig dynamik og nye levesteder for andre arter. Dæmningerne og de oversvømmelser, de medfører, kan imidlertid også give problemer for jordbrugserhverv, infrastruktur, kulturarv og andre beskyttede arter og naturtyper. Forvaltningsplanen giver mulighed for helt eller delvist at fjerne bæverdæmninger i vandløb, hvor det skaber væsentlige problemer. Forvaltningsplanen sigter således på at begrænse de naturmæssige, miljømæssige og samfundsmæssige problemer som bæverens aktiviteter skaber.

KONKLUSION: Ikke væsentlig indvirkning på miljøet